

149. Keskiviikkona 14 päivänä joulukuuta 1994

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Toinen käsittely:

1) Ehdotukset laiksi tuloverolain muuttamisesta sekä laiksi tuloverolain 96 §:n muuttamisesta 5950

Hallituksen esitys n:o 175
Lakialoitteet n:ot 5, 9, 25 ja 42/1993 vp sekä 24, 46, 47, 54, 67, 71, 75 ja 88
Toivomusaloitteet n:ot 24, 26, 27, 29—32, 35 ja 39/1993 vp sekä 20, 26 ja 28
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 82

2) Ehdotukset laiksi varallisuusverolain muuttamisesta 5951

Hallituksen esitys n:o 184
Lakialoite n:o 85
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 83

3) Ehdotukset laeiksi eräiden opetustoiminta koskevien lakien muuttamisesta 5952

Hallituksen esitys n:o 186
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 27

4) Ehdotus laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta 5953

Hallituksen esitys n:o 209
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö n:o 41

5) Ehdotukset laeiksi kuluttajansuojalain 2 luvun muuttamisesta ja markkinatuomioistuimesta annetun lain muuttamisesta 5953

Hallituksen esitys n:o 300
Talousvaliokunnan mietintö n:o 43

6) Ehdotus laiksi julkisista hankinnoista annetun lain muuttamisesta 5954

Hallituksen esitys n:o 302
Talousvaliokunnan mietintö n:o 44

7) Ehdotus laiksi luottolaitostoiminnasta annetun lain 104 ja 106 §:n muuttamisesta ..... ”

Hallituksen esitys n:o 221
Talousvaliokunnan mietintö n:o 45

8) Ehdotukset merensuojelulaiksi sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 5955

Hallituksen esitys n:o 323
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 16

Ensimmäinen käsittely:

9) Ehdotukset laiksi ydinenergialain muuttamisesta 5956

Hallituksen esitys n:o 295
Lakialoite n:o 8/1993 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 15

Pöydällepanoa varten esitellään:

10) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 11 hallituksen esityksestä Maailman kauppajärjestön perustamissopimuksen ja sen liitesopimusten eräiden määräysten hyväksymisestä (HE 296) 5963

11) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 87 hallituksen esityksen valtion talousarvioksi vuodelle 1995 noudattamisesta väliaikaisesti talousarviona 5964

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Pelttari.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Paakkinen sekä edustajat Andersson, Gustafsson, Hautala, Ihamäki, Iivari, Jouppila, Järvilahti, Kalli, Kohijoki, Korva, Laivoranta, Lehtosaari, Linnainmaa, Lippinen, Myller, Nordman, Näsi, Ojala O., Pekkarinen, Perho-Santala, Pura, Rajamäki, Ranta, Rehn E., Rehn O., Rusanen, Rynnänen, Rönnholm, Saario, Salolainen, Stenius-Kaukonen, Suhonen, Takala, Tiuri, Toivonen, Viinanen, Viljamaa ja Väyrynen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuu ed. Linnainmaa.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Lipponen, virkatehtävien vuoksi edustajat Pekkarinen ja Tiuri sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Gustafsson, Ihamäki, Kohijoki, Nordman, Saario, Viinanen ja Viljamaa sekä tästä ja huomista päivästä virkatehtävien vuoksi ed. E. Rehn.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Mäki-Hakola: Herra puhemies! Ilmoitan, että suuren valiokunnan huomista kokousta muutetaan: kokous on 15. joulukuuta kello 13.45.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laiksi tuloverolain muuttamisesta sekä laiksi tuloverolain 96 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 175

Lakialoitteet n:ot 5, 9, 25 ja 42/1993 vp sekä 24, 46, 47, 54, 67, 71, 75 ja 88

Toivomusaloitteet n:ot 24, 26, 27, 29—32, 35 ja 39/1993 vp sekä 20, 26 ja 28

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 82

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 82. Eilen pidetyssä ensimmäisessä täysistunnossa aloitettiin hallituksen esitykseen sekä lakialoitteisiin n:ot 67 ja 75 pohjautuvan lakiehdotuksen yksityiskohtainen käsittely ja se keskeytettiin 93 §:n tultua hyväksytyksi.

Eduskunta ryhtyy jatkamaan lakiehdotuksen yksityiskohtaista käsittelyä.

95 §

Keskustelu:

Ed. Backman: Herra puhemies! Ehdotan I vastalauseen mukaisesti, että 95 § poistetaan eli tulonhankkimisvähennys säilyy nykyisellään myös ensi vuonna.

Ed. Apukka: Herra puhemies! Kannatan ed. Backmanin ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Backman ed. Apukan kannattamana ehdottanut, että pykälä poistettaisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Backmanin ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 77 jaa- ja 76 ei-ääntä, 1 tyhjää; poissa 45. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

96 § hyväksytään keskustelutta.

99 §, jota ei ole mietinnössä

Keskustelu:

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 99 § saisi sen muodon, kuin on II vastalauseessa, joka vastaa ed. Takalan lakialoitetta, jossa on yli sata allekirjoittajaa.

Ed. Jääskeläinen: Arvoisa herra puhemies! Kannatan tätä ed. Luukkaisen hyvää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Luukkainen ed. Jääskeläisen kannattamana ehdottanut, että 99 § hyväksyttäisiin II vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö, jossa ei ole 99 §:ää, ”jaa”; ed. Luukkaisen ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 131 jaa- ja 28 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 38. (Ään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

105, 143 ja 149 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Eduskunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen lakialoitteisiin n:ot 5, 9, 25 ja 42/1993 vp sekä 24, 46, 47, 54, 71 ja 88 sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Toinen varapuhemies: Kun valtiovarainvaliokunnan ehdotusta ei ole muuttamattomana hyväksytty, asia lähetetään suureen valiokuntaan.

2) Ehdotukset laiksi varallisuusverolain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 184
Lakialoite n:o 85
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 83

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 83. Eilen pidetyssä ensimmäisessä täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsitteilyyn.

4 § hyväksytään keskustelutta.

12 §

Keskustelu:

Ed. Backman: Herra puhemies! Ehdotan, että pykälä poistettaisiin vastalauseen mukaisesti.

Ed. Apukka: Herra puhemies! Kannatan ed. Backmanin ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Backman ed. Apukan kannattamana ehdottanut, että pykälä poistettaisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Backmanin ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 90 jaa- ja 68 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 39. (Ään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

26, 27 ja 37—39 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Eduskunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotukset laeiksi eräiden opetustointa koskevien lakien muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 186
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 27

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 27. Eilen pidetyssä ensimmäisessä täysistunnossa julistettiin yleiskeskustelu asiasta päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy ensimmäisen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

4 § hyväksytään keskustelutta.

27 §

Keskustelu:

Ed. Pykäläinen: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 27 § saa sen muodon, joka on vastalauseessa. Tämä merkitsee sitä, että myös viittomakieltä käyttävät saavat opetuksen omalla äidinkielellään.

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Pykäläisen tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Pykäläinen ed. Astalan kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Pykäläisen ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 107 jaa- ja 51 ei-ääntä; poissa 41. (Ään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

84 c, voimaantulosäännös, johtolause ja nimeke hyväksytään keskustelutta.

Eduskunta ryhtyy toisen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

18 §

Keskustelu:

Ed. Pykäläinen: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että pykälä saa vastalauseen mukaisen muodon. Kyseessä on sama asia kuin edellisessä kohdassa eli viittomakielen käyttö äidinkielenä ja opetuskielenä myöskin lukiossa.

Ed. Nikula: Herra puhemies! Kannatan ed. Pykäläisen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa ed. Pykäläinen on ed. Nikulan kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Pykäläisen ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 93 jaa- ja 64 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 41. (Ään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

54 b §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimeke hyväksytään keskustelutta.

Eduskunta ryhtyy kolmannen lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

13 §

Keskustelu:

Ed. Pykäläinen: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että pykälä saa vastalauseen mukaisen muodon. Edelleenkin on kysymys viittomakielen käyttämisestä äidinkielenä ja nyt siis aikuislukioista.

Ed. Rätty: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Pykäläisen tekemää loistavaa ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa ed. Pykäläinen on ed. Rädyn kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Pykäläisen ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 89 jaa- ja 65 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 43. (Ään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

28 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

neljännen lakiehdotuksen 3 a — 3 c §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

viidennen lakiehdotuksen 31 c §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kuudennen lakiehdotuksen 4 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

seitsemännen lakiehdotuksen 18 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kahdeksannen lakiehdotuksen 21 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

yhdeksännen lakiehdotuksen 1 ja 2 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotus laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 209

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 41

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 41. Yleiskeskustelu asiasta julistettiin päättyneeksi eilen pidetyssä ensimmäisessä täysistunnossa.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

19 §

Keskustelu:

Ed. O. Ojala: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että vastalauseen mukaisesti 19 § poistetaan. Se merkitsisi sitä, ettei heikennettäisi periodi- ja pyhätyötä tekevien sairauspäivärahan saantiehtoja. Tällöin ei myöskään heikennettäisi karjaa hoitavien maatalousyrittäjien sairauspäivärahan saantiehtoja.

Ed. Puisto: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. O. Ojalan perusteltua ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa ed. O. Ojala on ed. Puiston kannattamana ehdottanut, että pykälä poistettaisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. O. Ojalan ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 82 jaa- ja 77 ei-ääntä, 1 tyhjää; poissa 39. (Ään. 7)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

21 ja 22 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotukset laeiksi kuluttajansuojalain 2 luvun muuttamisesta ja markkinatuomioistuimesta annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 300

Talouselämävaliokunnan mietintö n:o 43

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talouselämävaliokunnan mietintö n:o 43. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Ukkola: Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä haluan tuoda esiin sen seikan, että lääninhallituksen rooli kuluttajansuojaviranomaisena on minusta liioiteltu ja tässä lakiesityksessä mennään liioittelevaan suuntaan. Ylipäättänsäkin olen ihmetelty, mitä lääninhallituksen kuluttajansuojaviranomaiset oikein tekevät. Onko tarkoitus, että veronmaksajien varoista maksetaan siitä organisaatiosta, että lääninhallituksen virkamiehet kulkevat suutarista toiseen tarkkailmassa hintoja, minkä itse asiassa pitäisi kuulua jokaiselle tavalliselle kuluttajalle? Tarvitsemmeko me tässä maassa kuluttajan hyväksi näin ylitsipursuavaa palvelua? Eikö kuluttajan pitäisi itsekin pyrkiä ottamaan jotakin selville eikä odottaa kaikkea valmiina?

Tämä asia liittyy siihen, että meidän on jossakin vaiheessa ryhdyttävä miettimään, mikä on julkisen vallan — valtion, kunnan — rooli ja mitä ihmisten pitää hoitaa itse. Onko kaikki jokaiselle ihmiselle, yksilölle, tuotava valmiina vai eikö häneltä voida jo edellyttää jotakin itsekin tehtäväksi? Esimerkiksi budjetin kuluttajaviraston momentit sisältävät sellaisia kannanottoja, että jonkin instanssin tehtävänä on opettaa oikeaksi kuluttajaksi. Minun mielestäni se ei ole julkisen vallan tehtävä.

Ed. Björkenheim: Arvoisa puhemies! Talousvaliokunta käsitellessään tätä asiaa kyllä pohti näitä asioita aika paljon, mutta tulimme kuitenkin siihen tulokseen, että lääninhallitusta tässä tapauksessa tarvitaan nimenomaan sellaisissa mahdollisesti kuluttajaa vahingoittavissa tapauksissa, joihin pitäisi hyvin äkkiä pystyä puuttumaan. Koska lääninhallitus määrätyillä alueilla voi tunnin viiveellä tehdä johtopäätöksensä, todettiin, että tämä voi olla järkevämpi ja nopeampi tie kuin mennä kuluttajaviraston kautta.

Ed. Ukkola: Arvoisa puhemies! Olisin vain ed. Björkenheimin puheenvuoroon viitaten ihmetelty, mitähän tällaiset vahingot tai toimenpiteet ovat, joihin nopeaa reagointia lääninhallituksen taholta vaaditaan. Minusta olisi hyvä tietää edes jokin esimerkki siitä. Olen todellakin sitä mieltä, että ei meillä tällaisessa valtion velkantilanteessa ole varaa jatkuvasti pitää yllä tämän tyyppisiä järjestelmiä.

Ed. Björkenheim: Arvoisa puhemies! Nopeasti vain kaksi esimerkkiä: Voi olla, että myrkyllisiä aineita on mennyt väärin purkkeihin esimerkiksi tai on markkinoilla sellaisia sähkölaitteita, jotka ovat vaarallisia. Näissä tapauksissa lääninhallitus voi puuttua äkkiä.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta ensimmäisen lakiehdotuksen 2 luvun 8 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä toisen lakiehdotuksen 6—8 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotus laiksi julkisista hankinnoista annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 302
Talousvaliokunnan mietintö n:o 44

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 44. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 2, 3, 5, 7—9 ja 13 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ed. Linnainmaa merkitään läsnä olevaksi.

7) Ehdotus laiksi luottolaitostoinnasta annetun lain 104 ja 106 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 221
Talousvaliokunnan mietintö n:o 45

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 45.

Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 104 ja 106 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Ehdotukset merensuojelulaiksi sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 323

Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 16

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö n:o 16. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! Merikarhun tyttärenä kannan huolta merten suojelusta ja merten saasteettomuudesta. Siitä näkökulmasta olenkin erittäin tyytyväinen, että ympäristövaliokunta on merensuojelulainsäädäntöä käsitellessään lausunut mietinnön loppuun ponnaan, että ”valiokunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin alusjätelainsäädännön uudistamiseksi siten, että aluksissa syntyvien jätteiden ja jätevesien haitalliset vesistövaikutukset jäävät mahdollisimman vähäisiksi”.

Tämä on erittäin tärkeää, sillä nykytilahan on se, että alusten oletetaan jättävän kaikki jätteen- sä satamiin silloin, kun ne satamissa käyvät, mutta koska satamissa on kaikkien jätteiden osalta erilliset jätemaksut, niin laivayhtiöt minimoivat nämä kustannukset sillä, että aika paljon heitetään jätteitä yli laidan silloin, kun ollaan syvillä vesillä ja redillä ajelemassa. Jopa Itämeren rannalla on satamia, joista esimerkiksi voi ostaa kuitenkin siitä, että muka olisi jättänyt jätteöljyt maihin, ja kuitenkin näin ei ole tapahtunut, vaan öljyiset vedet ja jätteöljyt on laskettu mereen josakin syvillä vesillä tai redillä.

Jättemääristä saa kuvan, kun esimerkiksi pien-tonnistorahtilaivatkin, joilla palvelee noin 10

hengen miehistö, tuottavat jätettä noin 3—5 jättesäkillistä vuorokaudessa. Luonnollisesti niille ta- pahtuu niin, että ne menevät ajon aikana yli laidan. Laivat siis edelleen käyttävät meriä kaatopaikkoina. Oma lukunsa ovat seilaavat itämaiden alukset, ns. uivat venäläiset autokorjaamot. Kun ne laivat käyvät satamissa, ne ostavat autonromuja satamakaupungeista niin paljon kuin kannelle mahtuu. Ajon aikana romuista kootaan yksi tai kaksi autoa. Loput, ylimääräiset osat ja tavarat, heitetään ajon aikana yli laidan.

Todellakin mallin pitäisi olla sellainen, jotta meret saataisiin pysymään puhtaina, että satamamaksut olisivat niin korkeat, että niiden turvin jokaisen laivan kannattaisi jättää kaikki jätteet satamaan riippumatta siitä, ovatko jätteet messijätteitä, pilssivesiä vai jätteöljyä. Laivoilla ei olisi erillisiä jätemaksuja, kun ne käyvät satamassa, vaan olisi yksi satamamaksu, joka olisi mitoitettu niin, että siihen mahtuisivat kaikki jätteiden kustannusvaikutukset.

Toivon, että kun tätä asiaa hallitus jossakin vaiheessa eteenpäin vie, se tätä mallia miettisi ja kuulisi todella asiantuntijoita siitä, mitä merillä tällä hetkellä tapahtuu ja miten nämä asiat pitäisi hoitaa. Ei kannata uskotella, että asiat hoituvat aiheuttaja maksaa -periaatteella eli jätteet maihin ja asia olisi sillä kunnossa. Se ei riitä, että jätepisteet on järjestetty satamiin, vaan sen täytyy olla niin, että laivat voivat satamamaksujen turvin myös jätteensä jättää.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 1—16 §, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 1 luvun 3, 18 a, 19, 20 b ja 20 c § ja luvun otsikko, 4 luvun 6 § ja luvun otsikko, 10 luvun 2 a § ja sen edellä oleva alaotsikko, 24, 24 a, 24 e ja 25 § ja luvun otsikko sekä 21 luvun 13 ja 15 § ja luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

kolmannen lakiehdotuksen 2 § sekä 26 a § ja 4 a luvun otsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

neljännen lakiehdotuksen 11 a, 16 ja 17 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

viidennen lakiehdotuksen 60 ja 73 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Ehdotukset laiksi ydinenergiain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 295
Lakialoite n:o 8/1993 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 15

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö n:o 15.

Keskustelu:

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Tämä lakiesitys liittyy itse asiassa kahteen asiaan, siihen, että Suomi on liittymässä Euroopan unionin jäseneksi, ja toisena siihen, että me haluamme ohjeistaa ja säätää lailla eräitä sellaisia ydinjätehuoltoon liittyviä asioita, jotka ovat meidän omassa määräysvallassamme.

Euroopan unionin osalta kysymyksessä on EU-lainsäädännön ja ydinenergiain välisten ristiriitojen poistaminen, ja näiden sopimusmääräysten kautta Suomi tulisi sopimuspuoleksi myös Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimukseen. Ne muutokset, jotka tästä seuraavat, ehdotetaan tehtäväksi ydinenergialakiin tässä yhteydessä.

Toinen asia ja itse asiassa yleiseltä mielenkiinnoltaan merkittävämpi on se, mikä käsittelee Suomen ydinjätehuoltoa, mahdollista käytetyn ydinpolttoaineen tuontia Suomeen ja vientiä Suomesta. Meillä on eduskunnassa ollut pitkään esillä se kysymys, että olemme halunneet kieltää käytetyn ydinpolttoaineen tuonnin loppusijoitettavaksi Suomeen muista maista myös Euroopan unionin jäsenenä. Tähän liittyy Euroopan unionin liittymissopimuksen yhteydessä hyväksytty julistus, jossa annetaan ymmärtää, että Suomi voi itse päättää näistä kysymyksistä.

Periaatteellisella tasolla ongelma on ydinjätteen määritelmä, se tulkitaanko käytetty ydinpolttoaine ydinjätteeksi vai ei. Ympäristövaliokunta ehdottaa lain 3 §:ää täydennettäväksi niin, että siinä asetuksesta otetaan käytetyn ydinpolttoaineen määrittäminen ydinjätteeksi lakitasolle. Mielestäni tällä siirrolla, jossa siirretään asetustekstiä lakitekstiin, määritellään asia niin, että käytetty ydinpolttoaine on Suomen lain mukaan myös ydinjätettä. Kun lain 6 b §:ssä kielletään muualta tulevan ydinjätteen tuonti Suomeen, katson, että me olemme turvanneet eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä ja siihen liit-

tyvässä ympäristövaliokunnan lausunnossa esitetyn tavoitteen, että käytetty ydinpolttoainetta ei saa tuoda muista maista Suomeen loppusijoitettavaksi. Me olemme tehneet nyt kaiken sen, mikä on mahdollista tehdä ennen EU-jäsenyyden voimaantuloa, ja periaatteessa ottaneet käyttöön samantapaisen menettelyn, samantapaisen lain, kuin on käytössä Ruotsissa.

Tämän perusteella voimme tulevaisuudessa, kun Euroopan unioni määrittelee käytetyn ydinpolttoaineen luonnetta, sitä onko se tavara vai ei, käyttää omaa lainsäädäntöämme referenssinä, että Suomen EU-jäsenyyden astuessa voimaan meillä oli voimassa lainsäädäntö, jonka mukaan käytetty ydinpolttoaine tulkitaan ydinjätteeksi ja ydinjätteen tuonti Suomeen loppusijoitettavaksi on kiellettyä. Enempää me emme voi tässä vaiheessa tehdä. Lopullisesti se, mitä käytetty ydinpolttoaine on, tavaraako joka on vapaan ostamisen ja myymisen piirissä Euroopan unionissa, vai mahdollisesti sellaista jätettä, joka voi aiheuttaa terveyshaittoja ihmisille ja jota ei sen takia voida ottaa tavaroiden vapaakaupan määritelmään, ratkaistaan vasta noin vuoden 2010 seutuvilla Euroopan unionin tuomioistuimessa. Siltä osin me olemme tehneet kaiken tämän sukupolven käsissä olevan sen asian edistämiseksi, että Suomeen ei tuotaisi käytettyä ydinpolttoainetta muista maista loppusijoitettavaksi.

Tältä osin ympäristövaliokunta yhtyy hallituksen esitykseen eikä pidä tarpeellisena eikä välttämättömänä tehdä sitä muutosesitystä, jota talousvaliokunta ehdottaa tehtäväksi. Talousvaliokunnan mielestä ulkomailta saisi tuoda Suomeen käsiteltäväksi ja varastoitavaksi ydinjätettä. Tuskin sillä kuitenkaan käytettyä ydinpolttoainetta tarkoitetaan mutta ydinjätettä. Tämä esitys ei ole mielestäni perusteltu sen takia, että Suomessa tällaista ydinjätteen jälleenkäsittelyä tuskin tullaan koskaan harjoittamaan ja on viisasta harjoittaa. Ainakaan käytetyn ydinpolttoaineen osalta se ei koskaan tule olemaan mahdollista.

Katson, että talousvaliokunta on asiassa kuunnellut vähän suppean asiantuntijajoukon pääasiassa sellaisia asiantuntijoita, joita kutsun ns. ydinvoimalobbin edustajiksi, ja asia olisi pitänyt mahdollisesti selvittää monipuolisemmin, jos talousvaliokunnan esittämä muutosesitys eduskunnassa hyväksyttäisiin.

Sitten tulee kysymys 6 a §:stä, jossa talousvaliokunta on mielestäni tehnyt perustellun muutosesityksen, jota kuitenkaan ympäristövaliokunnan enemmistö ei ole voinut hyväksyä, vaan

ympäristövaliokunnan enemmistö on ehdottamassa hallituksen esityksen hyväksymistä. Kysymys on käytetyn ydinpolttoaineen maastavien-
nistä. Hallituksen esityksen mukaan, jota ympäristövaliokunnan enemmistö tukee ja kannattaa, käytetyn ydinpolttoaineen maastavienti on kaikissa olosuhteissa kiellettyä. Tämä kanta on selvä ja yksiselitteinen ja saa aikaan sen, että Suomessa käytetty ydinpolttoaine tullaan aina ja kaikissa olosuhteissa säilömään Suomen kallioperään sellaisenaan. Jos me kiellämme käytetyn ydinpolttoaineen tuonnin muista maista Suomeen loppusijoitettavaksi Suomessa, on aivan johdonmukaista, että me emme myöskään vie käytettyä ydinpolttoainetta Suomesta muihin maihin vaan hoidamme itse omat jättemme. Moraalisesti tämä on perusteltu ehdotus.

Mutta sitten tulee ongelma, josta ympäristövaliokunnassa keskustelimme. Nimittäin tieteellisen teknisen kehityksen jossakin vaiheessa saattaa olla Suomen näkökulmasta turvallisempaa se, että käytettyä ydinpolttoainetta käytetään muissa maissa jälleenkäsiteltävänä, niin että siitä tehdään vaarattomampaa, ja tämä vaarattomampi jäte sitten loppusijoitetaan Suomen kallioperään. Molemmat vaihtoehdot — sekä hallituksen kanta, johon ympäristövaliokunta on yhtynyt, että talousvaliokunnan kanta — pitävät sisällään sen, että ydinjäte viime kädessä loppusijoitetaan Suomeen. Kysymys ei kummassakaan vaihtoehdossa ole siitä, että viime kädessä ydinjäte voitaisiin jättää ulkomaille.

Mutta ympäristövaliokunnan ja hallituksen kanta on sillä tavalla vaihtoehtoja vähentävä, että se estää jälleenkäsittelyvaihtoehdon, sen että ulkomaille käydään käytetystä ydinpolttoaineesta ottamassa pois uraania ja plutoniumia ja Suomeen palautetaan loppusijoitettavaksi vaarattomampi jäte. Tämän hallituksen esitys ja ympäristövaliokunnan enemmistön kanta estävät. Silloin jää vain yksi vaihtoehto eli käytetty ydinpolttoaine sijoitetaan sellaisenaan Suomen kallioperään. Toinen vaihtoehto olisi ollut se, että käytetty ydinpolttoaine jälleenkäsiteltäisiin ja vain siitä jäävä jäte sijoitettaisiin Suomen kallioperään.

Molemmat näkökannat ovat perusteltuja ja ymmärrettäviä, ja on vaikea vetää rajaa sen suhteen, mikä asiassa on lopullisesti viisasta. Nimittäin jos lähdetään siitä, että ajattelemme pelkääntään kansallista etua, meidän kannattaa käyttää käytetty ydinpolttoaine jälleenkäsiteltävänä ulkomaille, koska me saamme siten omaan kallioperäämme vaarattomampaa jätettä. Mutta tämä

vaihtoehto pitää sisällään kuljetusriskit ja jälleenkäsittelyyn liittyvät riskit. Jälleenkäsittelyyn liittyy riskejä, jotka eivät tämänhetkisessä tieteellis-teknisessä kehitysvaiheessa, joka tällä alalla on saavutettu, ole ongelmattomia. Jälleenkäsittelyyn liittyy aina riskejä. (Ed. Kekkonen: Tiede kehittyy!) — Minä olen sitä mieltä, että tiede kehittyy, ja sen takia olisin halunnut säilyttää tämän vaihtoehdon. Tulevaisuudessa tieteen kehityksessä tämä vaihtoehto olisi ollut suomalaisille tarjolla, mutta hallitus ja ympäristövaliokunnan enemmistö halusivat jättää tämän vaihtoehdon huomiotta ja jättivät meille vain yhden vaihtoehdon.

Nimittäin ongelmat, jotka ovat tulleet esille, liittyvät lähinnä Tsheljabinskin Majak-laitoksen ongelmiin, jossa on havaittu säteilyn lisääntymistä maaperässä, vesistöissä ja ilmassa jälleenkäsittelylaitoksen ympäristössä, ja siitä on aiheutunut tietyvästi terveyshaittoja alueen väestölle. Tämän takia on perusteltavissa se, että ei viedä Suomesta käytettyä ydinpolttoainetta Majak-laitokseen, jossa sen on todettu aiheuttaneen ympäristö- ja terveyshaittoja.

Mutta samalla, kun torjutaan tällaisella kategorisella määräyksellä jätteiden vienti Majak-laitokseen, jälleenkäsittelylaitokseen, torjutaan myös kaikki muut mahdolliset vaihtoehdot jälleenkäsittelyn osalta. Tämän takia ei ole täysin ongelmaton tämä kategorinen määräys.

Asiantuntijoiden esittämien näkemysten mukaan Majak-laitoksessa tehdään tärkeää työtä koko Venäjän ydinjätehuollon turvaamiseksi ja on erittäin suuri onnettomuus kaikkien meidän näkökulmastamme, eikä vähiten venäläisten näkökulmasta vaan myös meidän näkökulmastamme, että se tiedeyhteisö ja työyhteisö, joka siellä on, hajoaa mahdollisesti rahanpuutteen takia, ja on vaara, että se hajoaa, jos sinne ei saada länsimaista apua.

Haluan kiinnittää huomiota myös siihen, että kun kansalaisjärjestö Greenpeace vastustaa käytetyn ydinpolttoaineen vientiä Majak-laitokseen, se ei vastusta ydinjätevientiiä nimenomaan Majak-laitokseen, se vastustaa käytetyn ydinpolttoaineen viemistä mihin tahansa jälleenkäsittelylaitokseen missä tahansa maassa. Se haluaa lopettaa koko jälleenkäsittelyprosessin eli pitää jälleenkäsittelyä vaarallisena luonnolle ja ihmisten terveydelle. Siltä osin on ymmärrettävää, että se vastustaa käytetyn ydinpolttoaineen vientiä myös Majak-laitokseen.

Tästä kysymyksestä ympäristövaliokunnassa keskusteltiin ja päädyttiin siihen vaihtoehtoon,

joka on ymmärrettävä, jos halutaan pelata täysin varman päälle, että kielletään käytetyn ydinpoltoaineen vienti kategorisesti Suomesta ulkomaille kaikkinaisiin käyttötarkoituksiin ja erityisesti jälleenkäsittelylaitoksiin ja jälleenkäsittelylaitoksista erityisesti Tsheljabinskin Majak-laitokseen. Tämä on ympäristövaliokunnan kanta.

Valiokunnan mietintöön liitetyssä vastalauseessa jotkut valiokunnan jäsenet, joihin itse lukeuden, olisivat halunneet tehdä tästä asiasta sellaisen paketin, että olisi sallittu mahdollinen jälleenkäsittely ulkomailla, että Suomeen olisimme saaneet vaarattomampaa jätettä, mutta vain sellaisissa laitoksissa ja vain sellaisilla ehdoilla, että siitä ei aiheudu vaaraa ympäristölle ja ihmisille minkään jälleenkäsittelylaitoksen ympärillä. Sitä varten olisi täytynyt hyväksyä se perustelulausuma, jota ympäristövaliokunnassa vähemmistö esitti. Myös se pykälämuutosehdotus, joka ympäristövaliokunnassa oli esillä, piti sisällään sellaisen kokonaispaketin, että sen yhteydessä piti hyväksyä tämä perustelulausumaehdotus.

Arvoisa puhemies! Salissa varmaankin joudutaan samaa asiaa käsittelemään ympäristövaliokunnan mietinnön pohjalta ja niin, että talousvaliokunnassa esitetty 6 a §:n muutosehdotus tulee käsitteilyyn. Siinä yhteydessä toivoisin, että jos ympäristövaliokunnan mietintöön esitetään pykälämuutosehdotuksia, pidettäisiin mahdollisesti koossa se paketti, joka toisessa käsitteilyssä pitää sisällään pykälämuutosehdotuksen ja kolmannessa käsitteilyssä sen perustelulausumaehdotuksen, joka sisältyy ympäristövaliokunnan mietintöön liitettyyn vastalauseeseen.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Seppästä on tullut lapsenmielisen hyväuskoinen näissä asioissa vähän niin kuin eräissä muissakin EU-asioissa niin kauan, kunnes alkaa tulla kivijyviä ja vettä niskaan. En minä nyt lähde paremmin yksilöimään asioita.

Mutta mitä tulee käytettyyn ydinpoltoaineeseen ja ydinjätteeseen, se on Euroopassa ongelma varmasti niin kuin muuallakin maailmassa. Eurooppalainen kallioperä on epäkelvoo tietyllä tavalla varastointiin verrattuna esimerkiksi suomalaisen kallioperään, joka on todella hyvä.

Tulevaisuudessa, niin kuin tälläkin hetkellä, Euroopan unionin lainsäädäntö käy yli kansallisen lainsäädäntövallan. Kun päätöksentekojärjestelmät Euroopan unionissa muuttuvat eräänä päivänä, samalla tulee mahdolliseksi myös se, että Euroopan unionissa säädetään asetukset direktiivi, jolla määrätään siitä, miten Euroopassa

käytetty ydinpoltoaine ja ydinjäte sijoitetaan, ja siihen ei ole suomalaisilla yhtään mitään sanomista, kun ovat pistäneet nimensä paperiin. Niin kuin sanotaan selkeästi, Euroopan unionin lainsäädäntövalta käy yli kansallisen lainsäädäntövallan. Eräänä päivänä ollaan tilanteessa, että meillä ei ole mitään sanomista siihen. Kun todetaan, että Euroopassa suomalainen kallioperä on paras turvallisuuden kannalta ydinjätteen ja käytetyn ydinpoltoaineen säilyttämiseksi ja varastoisiksi, se on sillä siisti. Katsellaan, kun rekät painelevat ohi kohti Kuhmoa tai Taivalkoskea, ed. Seppänen.

Ed. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Seppäsen puheenvuoroa sen verran ehkä on syytä tarkentaa, että talousvaliokunta ei ehdottanut nimenomaan kuin 6 a §:n muutosta ja 6 b §:n osalta toteaa aivan selkeästi, että se pitää kiinni siitä, että ulkomailla syntynyttä ydinjätettä ei tule tuoda käsiteltäväksi tai varastoitavaksi Suomeen. Mutta sen jälkeen esitettiin pohdittavaksi sitä, että jos syntyy tilanne, jolloin matala-aktiivisen ydinjätteen käsittely tai väliaikainen varastointi Suomessa olisi Suomen turvallisuuden kannalta vähiten haitallinen vaihtoehto, se olisi mahdollisesti käytettävissä.

Olen omasta puolestani tullut siihen johtopäätökseen, että 6 b §:n muuttaminen ei ole olennainen osa. Jos tällainen tilanne syntyy, lain muuttaminenhan on poikkeuksellisen turvallisuuden tai jonkin muun vastaavan seikan takia mahdollista hyvinkin nopealla aikataululla. Siis 6 b §:n muuttaminen ei ole ollenkaan tarpeellista, mutta 6 a §:n osalta tietyt perusteet on siihen, että 6 a § muutettaisiin talousvaliokunnan esittämään muotoon. En käy niitä perusteluja toistamaan, jotka ed. Seppänen toi puheenvuorossaan esille.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemelle sanon, että en ole asiassa naiivi. Minä olen periaatteessa samaa mieltä kuin hän, että meillä on hyvin suuri ongelma odotettavissa asiassa Euroopan unionin ydinjätepolitiikan kehittyessä. Mutta katson, että enempää me emme voi tässä yhteydessä tehdä, kun muut ovat vastoin ed. Aittoniemen ja minun kantaani liittäneet Suomen Euroopan unionin jäsenyyteen. Se, mitä nyt esitetään, oli tehtävä. Se ei ehkä riitä, mutta parempi, ed. Aittoniemi, että meillä on jokin asia, johon vedota, kun meidät vedetään Euroopan unionin tuomio-

istuimeen. Silloin on tapauksia, joissa kansallinen lainsäädäntö auttaa asianomaista maata puolustamaan omaa etuaan unionin etua vastaan. Ratkaiseva on Euroopan unionin tuomioistuimen päätös tässä asiassa, mutta meidän tueksemme lakiesitys on säädettävä, ja toivon, että ed. Aittoniemi voi sitä tukea.

Ed. Hassi: Arvoisa puhemies! EU-jäsenyyssasiaa kommentoisin sen verran, että olisi toki mielestäni ollut suotavaa, että vastaava laki olisi säädetty jo ennen Suomen EU-jäsenyyden hyväksymistä. Se olisi mahdollisissa tulevilla riskitilanteissa vahvistanut Suomen asemia. Muun muassa ed. Hautala on asiasta tehnyt aloitteita jo hyvissä ajoin. (Eduskunnasta: Eihän Suomen EU-sopimusta ole hyväksytty vielä asianomaisissa maissa!) — On sinänsä hyvä asia, että tehdään tämä laki nyt, kun Suomi on omalta osaltaan hyväksynyt jäsenyyden, ennen kuin jäsenyys lopullisesti on astunut voimaan.

Joka tapauksessa ydinjätteet ovat kuuma peruna joka puolella maailmaa, missä niitä on. Yhdessäkään maassa maailmassa ei vielä ole ratkaistu lopullisesti ydinjätteen loppusijoittamista, vaikka asiantuntijat ovat vuosikymmeniä rakentaneet systeemeitä ja Suomessakin monet asiantuntijat vakuuttavat, että asia on sinänsä ihan selvitetty ja yksinkertainen tai ainakin kaiken tekniikan vakuutetaan olevan olemassa. Mutta tosiasia joka tapauksessa on, että yhtään maata maailmasta ei löydy, jossa olisi tehty päätökset siitä, miten ydinjäte loppusijoitetaan, ja siihen ei myöskään ole missään maassa vielä ryhdytty.

Suomen rooli Euroopan ydinjätepolitiikassa oli suuri huolenaihe siinä keskustelussa, mitä käytiin Suomen EU-jäsenyydestä ennen kansanäänestystä. Yksi kuumimpia kysymyksiähän oli, johtaako jäsenyys Suomen Euroopan ydinjätehaudaksi. Mielestäni Suomen tulisi tehdä kaikki voitavansa, jotta näin ei kävisi.

Sinänsä katson, että jokaisella maalla, jossa on ydinvoimaloita, on sama ongelma, mitä tehdä käytetyille ydinjätteille. Arvioisin, että ei ole perusteita sille, että se maa, joka ensimmäisenä ratkaisee oman ydinjätteensä loppusijoituksen, joutuisi ottamaan muidenkin ydinjätteet vastaan. Sehän johtaisi eräänlaiseen pattitilanteeseen. Missään maassa ei vakavissaan ja tosissaan ryhdyttäisi tätä asiaa ratkomaan siinä pelossa, että kaikki muut Euroopan unionin jäsenvaltiot, joilla on ydinvoimaloita, katsoisivat, että nyt kun teillä on tämä asia järjestetty, te saatte ottaa meidänkin ydinjättemme.

Ydinpolttoainekierto on joka tapauksessa ongelmallinen joka kohdaltaan. Ydinpolttoaineen louhinta on ongelma. Ydinpolttoaineen rikastaminen, uraanin erottelu malmista ja vielä uraanin rikastaminen fissiiliin isotoopin eli uraani 235:n osalta suurempaan pitoisuuteen ovat prosesseja, joissa kulkee suuret määrät materiaaleja. Jää suuret määrät ainetta, jossa on enemmän tai vähemmän radioaktiivista ainetta mukana. Monin paikoin maailmaa tätä jätetään maastoon riittämättömästi peitettyä. Esimerkiksi Kanadassa niillä alueilla, missä uranimalmia louhitaan, paikallisväestö on valittanut merkittävästä ympäristöngelmistä.

Kuljetus on oma ongelmansa. Polttoaineen käyttöön voimalaitoksissa sisältyy tietyt ongelmansa. Kun polttoaine on muuttunut käytetyksi, ollaan jälleen ongelman edessä, loppusijoitettako jäte sellaisenaan vai jälleenkäsitelläänkö se eli erotellaanko aines, jota voidaan uudestaan käyttää polttoaineena ja mahdollisiin muihin tarkoituksiin, aineksesta, jolle ei enää myöhempää käyttöä ole löydettävissä.

Olen ollut energiapolitiikan neuvostossa keskustelemassa tästä samasta asiasta, josta ympäristövaliokunta ja talousvaliokunta eduskunnassa ovat keskustelleet. Tiedän, että kauppa- ja teollisuusministeriön virkamiesjohto on voimakkaasti ajanut samaa kantaa, jolle talousvaliokunta asettui, eli että kielletään ydinjätteen maastavienti ja maahantuonti vain loppusijoitustarkoituksessa.

Tämän taustalla on se, että Imatran Voima Oy haluaa edelleen jatkaa Loviisan voimalaitoksen polttoaineen viemistä Majakin laitokseen Tsheljabinskiin jälleenkäsiteltäväksi, ja siitä sitten vain loppusijoitettava osa, jolle ei mitään käyttöä löydy, tuodaan takaisin Suomeen loppusijoitettavaksi. Tätä on perusteltu sillä argumentilla, jonka ed. Seppänen esitti: Majakin laitos, jossa on huomattava määrä asiantuntijakuntaa, ei tällä hetkellä tiettävästi saa rahaa mistään muualta kuin Suomesta, eli venäläiset ydinvoimalat, joiden käytetyn polttoaineen laitos voisi jälleenkäsitellä, eivät kykene maksamaan jälleenkäsitelystä. Energiapolitiikan neuvostossa on myös esitetty sama argumentti, että laitoksen ja sen asiantuntemuksen olemassaolo, mikä sisältyy laitoksen henkilökuntaan, on suomalaisten maksamien maksujen varassa.

Mielestäni kuitenkin ei tunnu aivan asialliselta, että yksin Suomen vastuulla olisi, mitä tapahtuu Majakin laitokselle. Mielestäni on kyseessä Euroopan laajuinen ongelma, jonka tulisi

kiinnostaa koko Eurooppaa. Tiedämme, että EU:lla on erinäköisiä ohjelmia, joilla pyritään eri tavoin edesauttamaan olojen vakiintumista Venäjällä. Mielestäni myöskin, mikäli Länsi-Euroopasta haetaan tukea sille, että kaikki ydinmaterialin käsittely Venäjällä tapahtuisi mahdollisimman turvallisesti, silloin pitäisi katseet kohdistaa mieluummin EU:hun kuin Suomeen. Mielestäni se olisi kohtuullisempaa. En siis pidä oikein kohtuullisena, että vastuu Majakin laitoksen tulevasta kohtalosta säilytetään Suomelle.

Toinen argumentti, minkä olen kuullut KTM:n virkamiesjohtolta, on, että kun käytettyä ydinpolttoainetta jälleenkäsitellään ja siitä otetaan talteen aines, jota voidaan uudestaan käyttää ydinpolttoaineena, se vähentää louhinnan ympäristöongelmia: Tietystä louhitusta uraanimalmista saadaan siis moninkertainen määrä ydinvoimalan polttoainetta. Tämä on mielestäni aivan rationaali argumentti. Sen pohjalta tunnen tiettyä ymmärtämystä talousvaliokunnan omaksumaa kantaa kohtaan.

Olen kuitenkin ympäristövaliokunnan kannan hyväksymisen puolella siksi, että ainakaan minun tiedossani ei ole riittävän hyvää vertailua siitä, minkä suuruiset ovat eri tyyppiset ympäristöongelmat eri vaihtoehdoissa. Kaipaisin, kuten ympäristövaliokuntakin ponnessaan vaatii, selvitystä, jossa verrataan louhinnan aiheuttamia ongelmia, kun käytettyä polttoainetta ei jälleenkäsitellä, jolloin siis tiettyä voimalaitosten toiminta-aikaa kohden louhittavaa malmia tulee enemmän, niihin ogelmiin, mitä tulee ydinpolttoaineen jälleenkäsittelystä kuljetuksineen kaikkineen. Tällä perusteella asetun tukemaan ympäristövaliokunnan omaksumaa kantaa.

Sinänsä pidän ihan täysijärkisinä myös niitä näkökohtia, että asiassa pitää jättää mahdollisuuksia myös tulevaisuudessa tapahtuvaan harkintaan. Uskoisin kuitenkin, että ympäristövaliokunnan omaksuma kanta on tässä mielessä tehokkaampi. Mikäli Suomi sallisi Loviisan käytetyn polttoaineen viennin edelleen Majakin laitokseen Tsheljabinskiin, se käytännössä merkitäisi, että IVO:n toiminta tältä osin jatkuisi entisellään. Mitään erityisempiä muutospaineita ei olisi. Mutta sillä, että eduskunta kieltää kaiken muotoisen ydinjätteen kuljetteluun rajojen yli, oli pa kuljetuksen tarkoitus mikä hyvänsä, se luo nähdäkseni suuremman paineen siihen, että asia selvitetään entistä perusteellisemmin.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ympäristövaliokunta todella edel-

lytti, että hallitus selvittää, onko käytetyn ydinpolttoaineen jälleenkäsittely ihmisten ja ympäristön turvallisuuden kannalta parempi ydinjätehuoltovaihtoehto kuin käytetyn ydinpolttoaineen suora loppusijoittaminen. Asian yhteydessä kuullut asiantuntijat eivät pystyneet antamaan meille selkeitä vastauksia siitä, kumpi vaihtoehto olisi parempi.

Näen tilanteen nyt siten, että koska todella asiantuntemusta ei meille voitu antaa ja kysymys vaikutti kaiken kaikkiaan hyvin epäselvältä, olen samaa mieltä kuin talousvaliokunta, joka edellyttää, että tämän käsittelyn suhteen ei otettaisi ehdotonta kieltoa. Mielestäni tämä on niin iso asia, että niillä tiedoilla, mitä tällä hetkellä on, ei voida tehdä päätöstä, joka erittäin merkittävästi vaikuttaisi siihen, kuinka ydinjätettä loppukäsitetään.

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ed. Kauton kanssa samaa mieltä siitä, että tämä asia kaipaa lisäselvityksiä, mutta minun veikkaukseni on, että mikäli tämä laki hyväksyttäisiin siinä muodossa kuin talousvaliokunta ja ympäristövaliokunnan vähemmistö esittävät, se johtaisi vain siihen, että entinen menettely jatkuisi eikä mitään selvityksiä tehtäisi.

Ed. B j ö r k e n h e i m : Arvoisa puhemies! Minä taas, ed. Hassi, en ollenkaan pelkää, etteikö selvityksiä tästä jatkuvasti tehdä, koska jo yleinen mielipide on sellainen, että tätä asiaa ei voi tähän jättää. Ympäristövaliokunnan puheenjohtaja oli sitä mieltä, että talousvaliokunta on käsitellyt tätä asiaa suppeasti. Meillähän on ollut vain kolme asiantuntijatahoa kuultavina: KTM, Säteilyturvakeskus ja IVO, mutta nämähän ovat kuitenkin ne tahot, jotka tuntevat tämän asian kaikkein parhaiten, ja koska me halusimme pysyä asialinjalla, emme sitten pyytäneet muista sidosryhmistä asiantuntijoita kuultaviksi.

Ympäristövaliokuntahan on lähtenyt siitä, että pitäisi vielä selvittää, onko ydinpolttoaineen jälleenkäsittely koko ketju huomioon ottaen turvallisempi tie kuin se, että aine loppusijoitetaan ilman jälleenkäsittelyä. Kun tästä asiasta talousvaliokunnassa keskusteltiin, tulimme kyllä ihan siihen yksiselitteiseen tulokseen, että jälleenkäsittely on kannatettava ja erittäin hyvä asia, jos ajatellaan loppusijoittamista, joten lähdemme siitä, että ilman muuta loppusijoittamista pitää edeltää jälleenkäsittelyn.

Mitä tulee Majak-laitokseen, siitä voidaan tietysti olla eri mieltä, onko se hyvin hoidettu ja

esiintyykö ympäristössä vaaratekijöitä, niin kuin ympäristövaliokunnan puheenjohtaja ed. Seppänen esitti. Mutta kun tästä hyvin paljon julkisuudessa vuosi sitten keskusteltiin, suomalaiset lähtivät sinne nimenomaan tutkimaan tätä asiaa. Mielestäni loppupäätelmä oli, että Majak-laitosta voidaan hyvin käyttää ja että se oli hyvin hoidettu. Jos siellä joskus jotakin epäselvää on ollut, niin sellaista ei ainakaan nyt ole, vaan meidän suomalaiset asiantuntijamme sanovat, että Majak-laitos on asiallisesti ja hyvin hoidettu ja suomalaisten näkökannalta turvallinen.

Mitä siihen tulee, että IVO nimenomaan ajaa jälleenkäsittelyä Majak-laitoksessa ja se olisi nimenomaan IVO:n asia, niin onhan selvää, että se on IVO:n asia. Meillähän on vain kaksi firmaa, joilla ydinjätettä ylipäänsä voi olla, ja toinen on valtion laitos IVO, ja se, että se on tähän ratkaisuun päätynt, on mielestäni ihan asiallisella pohjalla. Kun vielä Loviisan ydinvoimalan sopimus Majakin kanssa menee umpeen jo 1996, on tietysti syytä nyt reagoida ja päättää, mitä sen jälkeen on tehtävä.

Meillä on Suomen kannalta vain kaksi mahdollisuutta: Joko ydinjätteet jälleenkäsittellään tai niitä ei jälleenkäsittelä ja ne sellaisinaan loppusijoitetaan Suomen kallioperään. Olen ainakin itse lähtenyt siitä, että on parempi, että ne jälleenkäsittellään ja sitten vasta loppusijoitetaan ja — mihin talousvaliokuntakin on päätynt — loppusijoituksen on tapahduttava Suomessa.

Tietysti voidaan myös ajatella sitä vaihtoehtoa, että jälleenkäsittely tapahtuisi Suomessa, mutta senhän me tiedämme, että sellaista laitosta ei ole mahdollista lähteä yhden pienen maan rakentamaan. Arvelenkin, että jos Suomessa ruvettaisiin keskustelemaan siitä, että Suomeen rakennettaisiin jälleenkäsittelylaitos, se saisi yleisen mielipiteen vastaansa, ja poliittisesti-kaan en usko, että se voisi mennä kovin helposti läpi, joten se vaihtoehto on poissuljettu. Se on poissuljettu myös siitä syystä, että jos meillä sellainen jälleenkäsittelylaitos tässä maassa olisi, sehän automaattisesti helposti johtaisi siihen, että muiden maiden jätteitä tänne kuljetettaisiin jälleenkäsitteltäviksi. Ylipäänsä tällaisen jälleenkäsittelylaitoksen olemassaolo jossakin maassa edellyttää aika laajaa kansainvälistä yhteistyötä. Tänä päivänä ei yksittäinen maa sellaiseen ryhdy.

Koska mielestäni talousvaliokunta on paneutunut tähän asiaan sillä asiantuntemuksella, mikä valiokunnalle kuuluu, olen päätynt siihen,

että talousvaliokunnan ehdotus 6 a §:n 1 momentin muuttamiseksi on perusteltu. Sehän muistuttaa aika paljon ympäristövaliokunnan vastalauseessa esitettyä 6 a §:ää, mutta en kuitenkaan sitä siinä muodossa kannata vaan tulen toisessa käsitelyssä esittämään, että 6 a § saa sen sanamuodon, jonka löydämme talousvaliokunnan lausunnosta ja jonka mukaan käsittely ja varastointi on mahdollista Suomen rajojen ulkopuolella. Talousvaliokunnan ehdotuksessahan sanotaan: ”Ydinjätteet, jotka ovat syntyneet Suomessa tapahtuneen ydinenergian käytön yhteydessä tai seurauksena, on sijoitettava pysyväksi tarkoitulla tavalla Suomeen.” Näin ollen sanat, jotka hallituksen esityksessä ovat vielä mukana, ”on käsiteltävä ja varastoitava”, ovat talousvaliokunnan ehdotuksessa pudonneet pois.

Mitä tulee 6 b §:ään, johon talousvaliokunta ei muutosta esitä, niin lähdimme siitä, että joskus saattaa syntyä sellainen tilanne, että Suomen kokonaisturvallisuuden kannalta voisi olla parempi tuoda tänne ydinjätteitä, sen sijaan että ne rajan lähellä ehkä olisivat asiattomasti varastoituna ja sillä lailla tuottaisi meille säteilyvaaraa. Toisaalta katsoimme, että jos sellainen tilanne syntyy, se on niin poikkeuksellinen, että silloin asiaan voidaan palata. Kun pykälää ei haluttu muuttaa, se on signaali siitä, että myös talousvaliokunta oli sitä mieltä, että kaiken kaikkiaan periaatteessa rajojen pitää olla suljettuna ja tänne ei vieraiden valtioiden ydinjätteitä tuoda.

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä olen myös kuullut niitä suomalaisia asiantuntijoita, jotka ovat käyneet paikan päällä Majakissa. Koska itselläni ei ole ollut mahdollisuutta siellä käydä, pidän ongelmana sitä, että suomalaiset Säteilyturvakeskuksen ja muut asiantuntijat antavat kovin toisenlaisia todistuksia kuin paikalliset ympäristöihmiset, jotka ovat suomalaisiin ja myös Venäjän parlamentaarikkoihin ottaneet asiasta yhteyttä. Pidän ongelmana sitä, että Suomesta on vaikea löytää ydintekniikan asiantuntijoita, jotka eivät olisi jollakin tavalla sidoksissa ydinvoimateollisuuteen. Eli itse suhtaudun aina kriittisesti siihen, mitä alan suomalaiset asiantuntijat sanovat, koska heidän joukostaan on jäävitöntä henkilöä vaikea löytää.

Talousvaliokunnan ottamassa kannassa mielestäni ongelma on myös se, että tämän systeemin pitäisi olla molemminpuolinen. Eli Suomi on tähän mennessä toiminut yksipuolisesti, vienyt ydinjätettä pois maasta, koska ei ole ollut sellais-

ta uhkaa näköpiirissä, että tänne tuotaisiin muiden tuottamaa ydinjätettä. Nyt kun tällainen uhka ainakin teoriassa on näköpiirissä, niin uskoisin, että rajoitustoimet pitävät paremmin, jos ne ovat kaksisuuntaisia. Eli jos me sallimme ydinjätteen viemisen jälleenkäsiteltäväksi Suomen ulkopuolelle, niin mielestäni meillä on huomomat mahdollisuudet saada läpi sellainen järjestelmä, jossa jotakin sallitaan Suomen ulkopuolella, mutta ei täällä. Eli selkein on sellainen ratkaisu, jossa kaikenlainen, oli tarkoitus mikä hyvänsä, ydinjätteen kuljetus rajojen yli kielletään.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Björkenheimin puheen johdosta totean, että ympäristövaliokunta kuuli laajasti myös muita asiantuntijoita. Muun muassa Säteilyturvakeskuksen Antti Vuorinen toteaa lausunnossaan: ”Globaalisen turvallisuuden kannalta yhtenä kriteerinä pidetään sitä, että tuotettua energiayksikköä kohti syntyy mahdollisimman vähän jätettä ja että jäte on mahdollisimman lyhytikäistä. Tämän tavoitteen saavuttaminen edellyttää erityisesti pieniltä mailta kansainvälistä yhteistyötä. Tätä yhteistyötä ei pidä kieltää eikä edes rajoittaa lainsäädännöllä, vaikka kieltäisiinkin muista maista peräisin olevien jätteen loppusijoittaminen Suomeen.” Samoin asiantuntijakuulemisten yhteydessä tuli selväksi se, että Suomen kaltaisen pienen maan ei ole mitenkään järkevää eikä taloudellista perustaa omaa jälleenkäsittelysystemiä.

Nimenomaan nämä tekijät huomioon ottaen ja viitaten siihenkin, kun ed. Hassi epäili, että Suomesta ei löydy jäävittämiä asiantuntijoita, pidän yhä tärkeämpänä sitä, että meidän kansainväliset yhteytemme pysyvät ja koko ajan pystymme yhteistyötä tekemään myös muiden maiden erityisasiantuntijoiden kanssa.

Näen myös hyvin tärkeänä sen, että me kannamme huolta siitä, miten jälleenkäsittely Venäjällä tapahtuu, koska jos siellä ei tapahdu sitä, niin täytyy muistaa myös se, että meitä lähellä Venäjän puolella on ydinvoimalaitoksia, joiden jätteet mahdollisesti jäävät käsittelemättöminä hyvin lähelle Suomen rajaa.

Ed. L o u e k o s k i : Herra puhemies! Tähän saakka käydyssä keskustelussa asia on tullut koko lailla hyvin valaistuksi eri puoliltaan. Minä tyydyn vain lyhyesti toistamaan sen, että talousvaliokunta on kuullut alan asiantuntijoita monen kertaan tämän eduskunnan työn eri vaiheis-

sa ja tästäkin nimenomaisesta asiasta. Loogisinta olisi, että hallituksen esityksen 6 a ja 6 b §:ää, molempia, muutettaisiin sillä tavalla, että äsken ed. Kauton lainaama Säteilyturvakeskuksen johtajan Vuorisen erittäin perusteltu lausuma voitaisiin ottaa huomioon. Jos Suomi ajattelee omaa turvallisuuttaan ydinasioissa, meidän on väistämättä oltava tiiviissä kansainvälisessä yhteistyössä muiden maiden, nimenomaan sellaisten, kanssa, joissa tätä teknologiaa hallitaan vähintäänkin yhtä hyvin kuin Suomessa ja joilla on resurssit ydinjätteen käsittelyyn. Suomi on ydinvoiman käyttäjänä aivan liian pieni yksikkö hoitamaan ja rakentamaan tänne laboratorioita ja laitoksia jätteen jälleenkäsittelyä varten. Siitä syystä kansainvälinen yhteistyö on meille välttämätöntä.

Toisaalta on yhtä selvää, että Suomessa tuotettu ydinjäte on loppusijoitettava Suomeen ja samalla huolehdittava siitä, että muualla tuotettua jätettä ei loppusijoiteta meille. Tämä periaate jääkin voimaan, kun hyväksymme hallituksen esityksen näiltä osin. Jos 6 a §:ää muutetaan, niin kuin toivon, talousvaliokunnan esittämällä tavalla, Suomessa syntyvän jätteen käsittelymahdollisuus kansainvälisissä laitoksissa on olemassa. Tämä on aivan oikein ja loogista. Se vastaa Euroopan unionissa tällä hetkellä olevaa käytäntöä ja sitä kansainvälistä sopimusverkkoa, johon suomalaiset ydinjätteen tuottajat ovat sitoutuneet, mm. Imatran Voima.

6 b § on sillä tavalla ongelmallinen, että jos me kiellämme kokonaan muualla syntyvän ydinjätteen käsittelyn, sanan laajassa merkityksessä, ja lyhytaikaisenkin varastoinnin Suomessa, voi olla, että tällainen säännös on tulevaisuudessa ristiriidassa välittömien Suomen turvallisuustujen kanssa. Siitä syystä on hyvä, että lain kolmannessa käsittelyssä asiaan otetaan kantaa ponneen muodossa, joka selkiyttää meidän ydinturvallisuusasioittemme sisällön eduskunnan selkeällä tahdonilmaisella. Näyttää siltä, että 6 b §:n sisältöä ei täällä enemmistö suostuisi muuttamaan, ja olen itsekin sitä mieltä, ettei asiasta kannata suurempaa riitaa tehdä kuin on aihetta. Mutta miten tuota muualla syntyvää ydinjätettä Suomessa on käsiteltävä, on suhteutettava meidän turvallisuustarpeisiimme.

Joku on tästä asiasta puhuttaessa lohduttanut minuakin, kun olen toivonut, että ainakin 6 b §:n tulkinta saataisiin Suomen etujen mukaiseksi, sanoen, että jos hätä tulee ja naapuristossa tällaista jätettä syntyy tavalla, joka vaatisi sen kauttakulkua Suomen kautta kansainvälisiin jälleen-

käsittelylaitoksiin, siinä hätätilanteessa sitten kyllä asia järjestyy eikä hätä lue lakia. Kyllä se saattaa kuitenkin lukea. Minun mielestäni tämän kaltaisissa tilanteissa, joissa välitön ydinturvallisuutemme on kysymyksessä, on syytä valmistaa lainsäädäntö ja sen edellyttämä hallinto- ja turvakoneisto sillä tavalla, että se äkillisissä tilanteissa on kunnossa. On huono juttu ja laiha lohtu, että yhtäkkiä jossakin yllättävässä tilanteessa jouduttaisiin tällaisiin asioihin muutoksia tekemään ja apua hakemaan tai hätätilassa toimimaan suorastaan vastoin voimassa olevaa lainsäädäntöä.

Olen toisin sanoen samaa mieltä kuin esimerkiksi talousvaliokunnan varapuheenjohtaja ed. Björkenheim äskeisessä puheenvuorossaan totesi, eli 6 a § tulee muuttaa talousvaliokunnan yksimielisen kannan mukaiseksi. Kolmannessa käsittelyssä tulen, jos ehdin, esittämään sellaisen ponnen, joka antaa selvyyttä tässä käydyn keskustelun hengessä 6 b §:n tulkinnoille.

Ed. K a r h u n e n : Arvoisa puhemies! Olen seurannut tätä keskustelua omasta huoneestani keskusradion välityksellä enkä malttanut olla tulematta tänne saliin keskustelemaan 6 a §:stä, jossa talousvaliokunta on ehdottanut poistettavaksi käsittelyä ja varastointia koskevan vientikiellon. Kiinnittäisin huomiota siihen, että ympäristövaliokunta on esittänyt ponnen, jossa ehdotetaan, että hallitus selvittäisi, onko käytetyn ydinpolttoaineen jälleenkäsittely koko ketju huomioon ottaen ihmisten ja ympäristön turvallisuuden kannalta parempi ydinjätehuoltovaihtoehto kuin käytetyn ydinpolttoaineen suora loppusijoittaminen. Tästähän on tällä hetkellä hyvin kiistanalaisia näkemyksiä, kumpi on turvallisempaa, koska huomioon täytyy ottaa myös ne ympäristöhaitat, jotka syntyvät ydinjätteen käsittelystä jätelaitoksissa, esimerkiksi Majakissa.

Eli mielestäni siinä vaiheessa kun tulee ajankohtaiseksi ydinjätteen sijoittaminen Suomeen, kun ydinjätteen vientimahdollisuus poistuu, tämä asia on otettava uudelleen tarkasteluun. Ympäristövaliokunnan enemmistön mielestä asia ei tällä hetkellä ollut ajankohtainen, ja mielestäni tämän selvitystyön pitäisi vastata myös talousvaliokunnan tahtoa.

Ed. K a u t t o : Arvoisa puhemies! Ed. Karhuselle totean, kun itsekin olen ympäristövaliokunnan jäsen, että minä taas näen kysymyksen todella sillä tavalla, että kun ilmeisesti Suomen

resurssit eivät edes riitä tämän selvityksen tekemiseen, niin tässä vaiheessa ei ole viisasta sulkea pois niitä vaihtoehtoja, mitkä ovat käytettävissä. Minä näen, että lopullinen päätös tästä asiasta tulee tehdä siinä yhteydessä, kun nämä selvitykset on saatu. Siinä mielessä koin myös tämän valiokunnan lausuman ristiriitaiseksi lopputulokseen nähden.

Ed. K a r h u n e n : Arvoisa puhemies! Ei lie ne pitemmälti syytä väitellä ed. Kauton kanssa, koska olemme väitelleet jo ympäristövaliokunnassa. Mutta toteaisin myös sen, että ympäristövaliokuntahan on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota myös siihen, että Suomen on oltava tiiviisti mukana kansainvälisessä yhteistyössä, koska yksin emme pysty näitä ratkaisemaan, saati että meidän koskaan kannattaisi jälleenkäsittelylaitosta Suomeen rakentaa; nimenomaan näissä kysymyksissä meidän on tehtävä kansainvälistä yhteistyötä. Esimerkiksi Venäjän ydinjäteongelman ratkaisemiseksi tarvitaan myös Suomen panostusta, sekä asiallista osallistumista yhteistyöhön että varmasti myös taloudellista panostamista, joten mielestäni tämä ei ole lainkaan ristiriitaista minkään valiokunnan mietinnön kanssa.

Ed. K o r h o n e n : Arvoisa herra puhemies! Talousvaliokunnan puheenjohtajalle totean sen verran, että kun talousvaliokunta muotoili omaa ehdotustaan uudeksi momentiksi, siihen liittyi hyvin olennaisena osana perustelulausuma, joka pitää sisällään pikkuisen laajemman tarkastelun asian kohdalla. Pykälämuutos siinä muodossa, kuin ympäristövaliokunta on sitä esittänyt, vaatii myös ympäristövaliokunnan ottaman perustelulausuman mukaan, koska se on hyvin kiinteä osa, jotta pykälän muotoilun esitetyllä tavalla voisi hyväksyä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

seuraavaan täysistuntoon:

10) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 11 (HE 296)

huomenna kello 18 pidettävään täysistuntoon:

11) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 87 hallituksen esityksen valtion talousarvioksi vuodelle 1995 noudattamisesta väliaikaisesti talousarviona

---

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 15.40.

Täysistunto lopetetaan kello 15.32.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen
